

Tanınmış şərqsünas alim Əkrəm Bağirovun 70 yaşı tamam oldu. Elmin ağır, məşəqqətli, iztirablı yolunu həyatın amalına çevirmək dünyanın zövq və ləzzətlərindən imtina edərək yalnız mənəvi aləmin sevinc və fərəhinə qane olmaq, öz əməyinin nəticəsindən doğan qürur hissi ilə duyğulanmaqdan başqa bir şey deyil. Elm öz həyatını şam kimi əridərək millətin, xalqın yolunu işıqlandırmaq, onun sabahlara uzanan yolunda mayak olmaq, özündən sonrakı nəsillərin arzu və ideallarının gerçəkləşməsi üçün zəmin, özül yaratmaq deməkdir.

Orda birdən-birə heç nə əldə etmək mümkün deyil, illərin, qərinələrin fasiləsiz əməyi, yuxusuz gecələrin əziyyəti bir gün sənə illərlə gözlədiyin mükafatı - insanların sevgisini, məhəbbətini qaytaranda həyatının dəyərli olmadığını dərk edirsən, başa düşürsən ki, mənasız yaşamamısan, əməyin hədəfə getməyib, sənə yaratdıqların dünyamızın zənginləşməsinə xidmət edib, kiminsə içindəki mənəvi boşluğu doldurmusan, cəmiyyətin çiynindəki ağır yükü yüngülləşdirmisən. Və ərsəyə gətirdiyin kitablar indi təkcə sənə deyil, sənə təmsil etdiyin xalqın, millətin dəyərləridir.

Qəhrəmanımız indi həmin kitabları vərəqləyə-vərəqləyə ömrün zirvəsində dayanıb keçdiyi yollara baxır, yaddaşındakı dünyanı sərf-nəzər edir, xatirələrinin doğma-yad deyə seçib seçməliyir. Zaman nə qədər sürətlə irəliləyə də, illər onu keçmişindən nə qədər uzaqlaşdırsa da, xatirələrinin düzənini pozmaq bilməmiş, yaddaşındakı səlhi-qəşahmanı dağıtmamışdır.

Onunla ünsiyyətdə olanda ötən günlərin hərarət və soyuqluğunu, həzz və iztirabını, yorğunluğunu hiss edirsən, eyni zamanda gələcəyə nikbin baxışın şahidi olursan... İnstitut illəri, Əfqanıstan müharibəsi, İranda tərcüməçilik, Əlyazmalar İnstitutu, yuxusuz gecələr hesabına başa gələn kitablar, elmi eza-miyyətlər və s. və i.ə., eyni zamanda sabaha dair planlar, yeni tədqiqat layihələri haqqında düşüncələr dünənən və bu günün adamı olan bu şəxsi bizə sabahın insanı kimi də tanıdır.

Sühbət istedadlı tərcüməçi, tanınmış şərqsünas-əlyazmaşünas alim, şair, müharibə veteranı Əkrəm Bağirovdan gedir. O, 1952-ci ilin 7 sentyabrında Bakı şəhərində dünyaya göz açıb. 1958-ci ildə 99 sayılı orta məktəbə gedib və 1969-cu ildə həmin məktəbi əla qiymətlərlə bitirib. 1970-ci ildə S.M.Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) Şərqsünaslıq fakültəsinə daxil olan Ə.Bağirov 1976-cı ildə həmin universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirib. 1976-cı ilin iyul ayında hərbi xidmətə çağırılıb və 1977-ci ilin fevral ayında Əfqanıstana ezam olunub. 1979-cu ildə oradan qayıdan Əkrəm Bağirov 1979-

cu ilin avqust ayında Azərbaycan Elmlər Akademiyası Əlyazmalar Fondunda (1986-cı ildən Əlyazmalar İnstitutu) baş laborant vəzifəsində əmək fəaliyyətinə başlayıb. 1980-1984-cü illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyası Şərqsünaslıq İnstitutunun aspiranturasında (qiyabi) oxuyub. Aspiranturayı bitirərək 1985-ci ilin oktyabr ayında "Rəhmətli Təbrizi və onun "Divan"ının filoloji tədqiqi" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə edib filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi alıb. Ümumiyyətlə, iki dəfə Əfqanıstanda (1973-1974, 1977- 1979) və iki dəfə İslam Respublikasında (1995-1996, 1998-2002) rus-fars dilləri üzrə tərcüməçi işləyib.

Söz milli-mənəvi dəyərlərdən düşəndə sinəsi çuşub-çağlayan çaya dönmən Ə.Bağirov şərqsünas, Orta əsr Şərq əlyazmaları üzrə Respublikada sayılıb seçilən mütəxəssislərdəndir. Bir çox yazılı abidələr onun iştirakı və müəllifliyi ilə tərcümə və tərtib olunmuş, nəşrə hazırlanmış, işıq üzü görmüşdür: Ziyaəddin Nəxşəbinin məşhur Şərq ədəbi nəsr abidəsi "Tutiname", Mir Möhsün Nəvvabın "Təzkireyi-Nəvvab", Məhəmmədəğa Müctəhidzadənin "Riyazül-əşiqin", Mirzə Yusif Qarabağının "Məcmueyi-Vaqif və müasirini-digər", Sadiq bəy Əfşarın "Məcmül-xəvas", müəllifi hələ də məlum olmayan "Anonim Osmanlı təzkirəsi" adlanan təzkirələri, M.S.Ordubadının Sovet dövründə nəşrinə icazə verilməyən, XX əsrin əvvəllərində baş vermiş erməni-müsəlman müharibələrini həsr olunmuş "Qanlı illər" əsəri, məşhur Azərbaycan messenatı Hacı Zeynalabdin Tağıyevin həyatı və bioqrafiyası haqqında olan qiymətli materialları əhatə edən eyni adlı dəyərli kitabı, Nağı Şeyxzamanlının "Azərbaycan istiqlal mücadiləsi xatirələri", Adilxan Ziyadxan "Azərbaycan" toplusu, Sədrəddin Bələğinin "Quran hekayətləri", "Nadir şah Əfşarın XVIII əsrin 30-40-cı illərində Bağdad yürüşləri", "Nadir şah Əfşarın Azərbaycan xristian əhalisi ilə münasibətlərinə dair farsdilli sənədlər", "Nadir şah əfşarın fərman və məktubları", "Nasirəddin şahın yol qeydləri", Məhbubə Tehraninin "Kərim xan Zənd", Fransua Peti dö la

Əlyazmalar arasında keçən ömür - Əkrəm Bağirov

Kruanın "Min bir gün" əsəri və s. bu qəbildəndir. Bütün bunlardan əlavə rus dilində nəşr etdiyi bir monoqrafiya və 70-dən çox elmi-kütləvi məqalənin müəllifi, Farsca-Azərbaycanca (1 cild) və Azərbaycanca-farsca (2 cild) lüğətlərin müəlliflərindən biridir.

Bəli, Əkrəm Bağirovu eyni vaxtda bir neçə prizmadan xarakterizə etmək olar: o, istedadlı şair, bacarıqlı tərcüməçi, səliqəli təzkirəşünas, ədəbiyyatşünas alim, tədqiqatçı və s.

O, hazırda AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun "Əlyazmaların və əski çap kitablarının tərcüməsi" şöbəsinin müdiri vəzifəsində Azərbaycanın müxtəlif dillərdə olan əlyazma mirasının tərcüməsi və nəşrə hazırlanması işinə uğurla rəhbərlik edir, eyni zamanda paralel olaraq türk və farsdilli orta əsr Azərbaycan poeziyası, o cümlədən Şərq ədəbi təzkirələrinin tədqiqi üzərində çalışır.

Bu onun qısa tərcümeyi-halıdır. Lakin hərsi bir cümlədən ibarət olan bu informasiyaların hər birinin arxasından az qala bütöv bir insan ömrü boylanır desək, səhv etmərik. Əkrəm Bağirov bu gün 70 illiyini qeyd etdiyi bu ömürdə bir neçə ömrə bəş edəcək bir tarix yaşayıb. Təbii ki, o bu tarixi, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, məhəmmədəğay, yorulmaq bilmədən çalışması hesabına yazıya bilib. Alimin ilk gənçliyindən belə bir xarakterə malik olduğunu müşahidə edən dostu, akademik Möhsün Nağısoylu çox doğru olaraq onun 60 illik yubileyində yazmışdı: "Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, xalqımızın mənəvi sərvət xəzinəsi sayılan Əlyazmalar İnstitutunun aparıcı elmi işçisi Əkrəm Bağirovun bir tədqiqatçı alim kimi başlıca xüsusiyyəti onun hədsiz zəhmətkeşliyi və əziyyətə qatlaşmaq bacarığıdır. Həyatda da belədir, yaşamaq, dolanmaq üçün Əkrəm heç vaxt özünü, necə deyirlər, oda-közə atmaqdan çəkinmir. Kənardan baxdıqda, o, gah əliqabarı əsl zəhmət adamını, gah da alın tərini silmək fürsəti belə olmayan, yorulmaq bilmədən çalışan tədqiqatçı alim təsirini bağışlayır".

Artıq qeyd etdiyim kimi, Ə.Bağirov unudulmuş mənəvi xəzinələrimizin tədqiqində və nəşrində əvəzsiz xidməti olan nadir əlyazmaşünas mütəxəssis kimi tanınır. O, Sadiq bəy Əfşarın, Mir Möhsün Nəvvabın, Məhəmmədəğa Müctəhidzadənin, Mirzə Yusif Qarabağının, və başqalarının yuxarıda adlarını çəkdiyim əsərlərini ilk dəfə çapa hazırlamış və onların hər biri haqqında elmi məcmuələrdə geniş məqalələrlə çıxış etmişdir. Əkrəm Bağirovun alim dəqiqliyi, həssaslığı tarixi mənbələrin xə-

tasız və səhsiz oxuculara təqdim olunmasına şərait yaratmışdır.

Akademik M.Nağısoylu yazır ki, Əkrəm Bağirov XVI-XVII əsrlərin görkəmli Azərbaycan şairi-ədəbiyyatşünası və rəssamı Sadiq bəy Əfşarın "Məcmül-xəvas" ("Seçilmişlərin məclisi") adlı olduqca dəyərli əsərini nəşrə hazırlarkən şəxsən özü Təbrizə getmiş və oradakı Milli Kitabxanada saxlanılan əlyazmanın dəqiq surətini əldə edərək sözügedən kitabı ərsəyə gətirmişdir. Buna görə də ədəbiyyatşünaslarımız, tarixçilərimiz böyük etimadla Ə.Bağirovun hazırladığı nəşrlərə istinad edirlər.

Əkrəm Bağirov eyni zamanda istedadlı şairdir. Bir vaxt Albert Eynşteyn deyirdi: "Elmi təfəkkürdə həmişə poeziya elementi olur". Bu mənada Əkrəmdə alimliklə şairliyin birləşməsi təbii sayılmalıdır. Onun tərcümələrinin yüksək bədii məziyyətləri onun şair təbiindən doğur. Məlum olduğu kimi, Şərqin incilərindən sayılan Nəxşəbinin "Tutiname" əsəri nəşrə poeziyanın üzvi vəhdətindən yaranıb, belə əsərlərin tərcüməsi tərcüməçidən xüsusi istedad tələb edir. Ə.Bağirov həmin əsəri elə ustalıqla tərcümə etmişdir ki, oxucu onun çevirmə olduğuna inana bilmir.

Fransua de Laroşfukonun bir prinsipi vardı: "Hər bir insanın dəyəri, sahib olduğu istedadla görə deyil, ondan necə istifadə etdiyinə əsasən müəyyən edilə bilər". Bu düstur Əkrəm Bağirovun elmi və tərcüməçilik fəaliyyətinin kreditsi olub. O, heç vaxt ürəyinə yatmayan mövzunu tədqiq etməyib, ruhunu oynatmayan əsəri tərcümə etməyib, tənqid əvəzinə, tərif yazmayıb. 1990-cı illərin əvvəllərində Əkrəm Bağirov M.S.Ordubadının uzun illər yasaq edilmiş "Qanlı sənədlər" əsərinə müraciət etdi. Erməni millətçilərinin Azərbaycan xalqının başına gətirdiyi fəlakətlərdən bəhs edən bu əsər zaman-zaman məxfi qrifi altında saxlanılmış, xalqdan gizlədilmişdi. Ə.Bağirov həmin əsəri transfoneliterasiya edib geniş ictimai-

yyəte təqdim etməklə xalqımızın qan yaddaşının bərpa edilməsində müstəsna rol oynadı.

Ə.Bağirov ölkədə olduğu kimi xaricdə də əsərlərinə istinad edilən şərqsünaslardandır. O, dəfələrlə beynəlxalq səviyyəli simpozium və elmi komfranslarda məruzə edib, getdiyi ölkələrdə Azərbaycan elmini uğurla təmsil edib, əlyazmalarımızı, tariximizi, mədəniyyətimizi, ədəbiyyatımızı təbliğ edib, milli maraqlarımızın müdafiəsinə qalxıb. Hazırda da mənəvi xəzinəmizin dünyaya tanıtmaq istiqamətində ardıcıl fəaliyyət göstərir. Onun səsi gah İrandan, gah Rusiyadan, gah Bosniyadan, gah Cexiyadan, gah da Gürcüstandan gəlir. Hara gedirsə, özünü çoxlu sayda kitablar, əlyazma surətləri, mikrofilmlər gətirir, yeni tapıntılar haqqında vaxtılı-vaxtında ictimaiyyətə məlumat verir.

Baltazar Qrasian deyirdi: "Səy və istedad. Əgər heç biri yoxdursa, əzəmət də yoxdur. Birləşdikdə valehedici olurlar. Səy göstərən adi adam, səy göstərməyən istedadlı adamdan daha çox şeyə nail olur. Şöhrət ciddi əmək hesabına qazanılır. Asanlıqla başa gələn şey yüksək qiymətləndirilə bilməz".

Mənə elə gəlir ki, bu sözlər daha çox əlyazmaşünas və mətnşünas alimlərə aiddir, çünki onlar söz və cümlə ilə işləyir, hərfə, durğu işarələri ilə işləyirlər. Hansısa hərfin düzgün oxunmaması bəzən çox ciddi fəsadlara səbəb olur, ona görə burada zərgər incəliyi tələb olunur.

Əlyazmaşünas alim kimi qırx ildən artıqdır ki, işini zərgər dəqiqliyiylə görən Əkrəm Bağirov millətin mənəvi yaddaşına mükəmməl əsərlər daxil olub. O bu gün də yorulmaq bilmədən çalışır, yazıb yadır.

Əkrəm Bağirovu 70 yaşının tamam olması münasibətlə təbrik edir, ona uzun ömür, can-sağlığı və yaradıcılıq uğurları arzu edirik.

İbrahim Quliyev
AMEA M.Füzuli adına
Əlyazmalar İnstitutunun aparıcı
elmi işçisi, dosent

"Nar" Ağdam və Füzuli məktəblərinə səfər edib

"Nar" 2-ci Qarabağ müharibəsi dövründə hərbi əməliyyatlar zamanı zərərçəkmiş məktəblərə dəstək məqsədilə birinci sinif şagirdlərinin görüşünə gedib.

Füzuli və Ağdamda ümumilikdə beş tam orta məktəb olmaqla, "birinci"ləre mobil operator tərəfindən bütün dərslər ləvazimatları hədiyyə edilib.

"Nar" artıq bir neçə ildir ki, korporativ sosial məsuliyyət (KSM) strategiyası çərçivəsində Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində təhsil alan şagirdlərin məktəb həyatına ilk addımlarını dəstəkləyir. Məqsəd bölgələrdə təhsil alan şagirdlərin ailələrinə dəstək olmaq və şagirdlərə dərslərində daha da uğurlu olmaları üçün stimullaşdırmaqdır.

"Nar"ın KSM strategiyası çərçivəsində həyata keçirdiyi digər layihələri ilə www.nar.az/projects/ səhifəsindən tanış ola bilərsiniz.